

NOTA DE PREMSA

comunicacio@iphes.cat

www.iphes.cat

Troben restes humanes de fa 15.000 anys a Vimbodí i Poblet (Conca de Barberà)

L'equip investigador de l'IPHES-CERCA posa al descobert una mandíbula humana pertanyent a un individu infantil de 4-5 anys d'edat al jaciment del Molí del Salt

A la Península ibèrica, la troballa de restes humanes del Paleolític Superior és un fet excepcional

Es converteix en el fòssil humà més antic trobat fins ara al sud de Catalunya

Tarragona, 10 de novembre de 2022. Aquest migdia, cap del Servei del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic del departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Maria Teresa Miró Alaix; la consellera de Cultura del Consell Comarcal de la Conca de Barberà, Sílvia Iturria i March; l'alcalde de Vimbodí i Poblet, Joan Canela i Rios i el director de l'IPHES-CERCA, Robert Sala i Ramos han participat a la presentació de les restes humanes recuperades en el jaciment arqueològic del Molí del Salt (Conca de Barberà) juntament amb els directors de les excavacions, Manuel Vaquero, professor de la Universitat Rovira i Virgili i investigador de l'IPHES-CERCA i Susana Alonso, investigadora del IPHES-CERCA.

Mandíbula humana pertanyent a un individu infantil de 15.000 anys recuperada en el jaciment del Molí del Salt. Foto: Maria D. Guillén / IPHES-CERCA

Una troballa excepcional

Els treballs duts a terme durant el mes de maig passat en el jaciment del Molí del Salt formaran part de la història de l'evolució humana i la Prehistòria catalana. L'excavació del nivell B2 ha sorprès als investigadors/es amb una troballa excepcional. Es tracta de les restes d'una **mandíbula humana pertanyent a un individu infantil d'uns 4-5 anys d'edat** amb una cronologia **al voltant dels 15.000 anys abans del present**.

Mandíbula humana del Molí del Salt en el lloc on va ser localitzada el mes de maig passat.
Foto: Manuel Vaquero / IPHES-CERCA

Des de punt de vista taxonòmic, aquest individu correspon, com totes les poblacions fòssils del Paleolític Superior, a la nostra espècie, *Homo sapiens*. La mandíbula està pràcticament sencera, malgrat es va trobar trencada en dos fragments. Conserva una part de la dentició, concretament dos molars decidus a cada costat. Es va trobar **associada espacialment a una estructura de pedres de planta semicircular que podria haver estat construïda pels humans**. Tanmateix, la relació entre aquesta estructura i les restes humanes encara està per determinar i probablement per això caldrà esperar a la finalització dels treballs en aquest nivell. En cas que es confirmi aquesta relació, és probable que apareguin més restes humanes en properes campanyes.

La mandíbula humana es va trobar associada espacialment a una estructura de pedres de planta semicircular que podria haver estat construïda pels humans. Foto: Manuel Vaquero / IPHES-CERCA

A la Península Ibèrica, la troballa de restes humanes del Paleolític Superior és un fet excepcional. En el cas específic del final del Magdalenianà, la majoria de les restes són troballes aïllades, sovint recuperades en excavacions antigues. La mandíbula del Molí del Salt es suma als pocs jaciments catalans que han proporcionat restes d'aquest període, com la Balma de Guilanyà (Solsonès) o la Cova Gran (La Noguera), i **es converteix en el fòssil humà més antic trobat fins ara al sud de Catalunya.**

La mandíbula ha estat objecte d'una laboriosa neteja per part de la tècnica restauradora de l'IPHES-CERCA Gala Gómez Merino, per tal que pugui ser manipulada pel seu posterior estudi.

La tècnica restauradora de l'IPHES-CERCA, Gala Gómez Merino, restaurant els fragments de la mandíbula localitzada durant aquesta campanya al Molí del Salt. Foto: Maria D. Guillén / IPHES-CERCA

A partir d'ara es duran a terme un conjunt d'anàlitzes que ens permetran obtenir una informació molt valuosa sobre aquestes poblacions. Els **estudis genètics** ens permetran establir la relació amb altres poblacions contemporànies, així com amb poblacions anteriors i posteriors. Les dades disponibles en aquest moment **indiquen que el final del Paleolític Superior fou un moment molt dinàmic des del punt de vista demogràfic, amb l'arribada de nous grups humans que van substituir o es van barrejar amb els que vivien a Europa fins aquest moment.** En cas que es pugui extreure ADN de la mandíbula del Molí del Salt es podrà establir el paper de les poblacions del sud de Catalunya en aquestes dinàmiques demogràfiques. Per altra banda, els **estudis isotòpics i de desgast dentari** aportaran dades fonamentals per **conèixer la dieta dels individus infantils** en aquests estadis finals del Paleolític Superior.

Mandíbula humana del Molí del Salt a les instal·lacions de l'IPHES-CERCA un cop finalitzats els treballs de consolidació i restauració. Foto: Maria D. Guillén / IPHES-CERCA

Un campament de caçadors-recol·lectors

El jaciment del Molí del Salt es localitza al marge esquerre del riu Milans (petit afluent del riu Francolí), al terme municipal de Vimbodí i Poblet (Conca de Barberà). Es tracta d'un abríc de conglomerats situat en una zona de transició entre les muntanyes de Prades i la Depressió Central catalana. La seva ubicació, en una via de comunicació natural com ho és la vall del Francolí i el peu de les muntanyes de Prades, és especialment apropiada en el context d'una forma de vida caçadora-recol·lectora, en la qual la mobilitat i l'accés a una diversitat de recursos naturals són aspectes essencials. Això explica que el Molí del Salt fos ocupat de manera intermitent per poblacions de finals del paleolític superior al llarg de més de 2.000 anys.

Les excavacions arqueològiques que s'hi duen a terme des de l'any 1.999 han descobert una seqüència estratigràfica d'uns 2,5 metres de potència amb una **important seqüència d'ocupacions humanes** corresponents al Mesolític i al Paleolític Superior, datades **entre els 9.000 i els 15.000 anys abans del present**. Tanmateix, la part principal de la seqüència és la compresa entre els 13.000 i els 15.000 anys abans del present, quan van tenir lloc les ocupacions del final del Paleolític Superior.

Des del punt de vista cultural, es tracta dels darrers moments del període que es coneix com Magdalenià. Durant aquest temps, el jaciment va funcionar sobretot com a **campament residencial de poblacions de caçadors-recol·lectors nòmades**, que s'instal·laven de tant en tant en aquest indret.

Treballs d'excavació en el jaciment del Molí del Salt. Foto: IPHES-CERCA

Fins ara, el jaciment del Molí del Salt ha proporcionat **més de 50.000 restes arqueològiques**, la majoria eines de pedra i ossos dels animals que menjaven aquestes poblacions de caçadors-recol·lectors. Com és habitual als jaciments d'aquesta cronologia que es troben al vessant mediterrani peninsular, la majoria de les restes de fauna corresponen a conills. Tanmateix, hi ha també **restes d'animals** més grans, com cérvols, cabres i porcs senglars. Totes presenten evidències clares (marques de tall i fractures) que indiquen que els animals van ser caçats i consumits pels humans.

Pel que fa als **utensilis de pedra**, gairebé totes són de sílex, material prou abundant a l'entorn del jaciment. S'hi troba tot el ventall d'eines típiques d'un campament de caçadors, tant eines domèstiques emprades en diferents activitats (treball de les pells, processament dels recursos animals i vegetals) com puntes de projectil fetes servir per a la cacera.

També cal destacar que en el Molí del Salt s'han recuperat prop d'un centenar de **petxines marines perforades** que es feien servir com a penjolls per part dels grups humans que ocupaven el jaciment.

Peces d'art moble úniques al món

Una de les singularitats del jaciment del Molí del Salt és que ha proporcionat una **important col·lecció de peces d'art moble**, que l'ha convertit en un referent per a l'estudi de l'art moble paleolític, no només a Catalunya, sinó també al conjunt de la Península Ibèrica. Amb una vintena de còdols i plaques d'esquists gravats, és ara mateix la col·lecció **d'art moble paleolític més important de Catalunya**.

Cal recordar que les evidències d'art paleolític sempre havien estat molt escasses a Catalunya, el que representava una clara anomalia amb relació a la resta de la península.

La majoria dels gravats corresponen a figures d'animals (cérvols, cavalls, bous), però d'aquest conjunt de peces descobertes al Molí del Salt sobresurt una placa d'esquist amb una sèrie de gravats molt especial. Els motius semicirculars s'han interpretat com la representació de cabanes, ja que la seva forma i les proporcions responen a les característiques que s'han observat a les estructures d'hàbitat construïdes per grups de caçadors-recol·lectors contemporanis. El conjunt de la composició correspondria, per tant, a la representació d'un campament, possiblement el que podria haver hagut davant de l'abric en el moment en què es va fer el gravat. Aquesta placa d'esquist s'ha interpretat com un **mapa d'un campament de caçadors de fa més de 13.000 anys, únic al món**.

Reconstrucció virtual del campament de caçadors-recol·lectors del Molí del Salt. Foto: IPHES-CERCA

Finançament

La primera campanya d'excavació al Molí del Salt es va realitzar l'any 1999 i els treballs de recerca han continuat ininterrompudament fins a la data, amb caràcter anual. Compten amb el finançament de la Generalitat de Catalunya, el Consell Comarcal de la Conca de Barberà i l'Ajuntament de Vimbodí i Poblet, així com amb el suport logístic de l'Ajuntament de Vimbodí i Poblet.